

[https://doi.org/10.32405/2218-7650-2021-17\(46\)-146-160](https://doi.org/10.32405/2218-7650-2021-17(46)-146-160)
УДК 331.548

Сергеева Лариса Миколаївна,
доктор педагогічних наук, професор,
завідувач кафедри професійної і вищої освіти
Центрального інституту післядипломної освіти
ДЗВО «Університет менеджменту освіти».
Київ, Україна.

 <https://orcid.org/0000-0002-7177-3014>
lase2508@gmail.com

ПРОФЕСІЙНЕ ОРІЄНТУВАННЯ: СУЧАСНИЙ ПОГЛЯД ТА ПЕРСПЕКТИВИ ЗМІН

Анотація. У статті представлено результати дослідження, яке виконується відповідно до тематичного плану досліджень кафедри професійної і вищої освіти Центрального інституту післядипломної освіти ДЗВО «Університет менеджменту освіти» з теми: «Трансформація професійного розвитку педагогічних і науково-педагогічних працівників в умовах відкритого університету післядипломної освіти» (державний реєстраційний номер № РК 0120U104637). Авторська позиція полягає у поданні аналітичного дискурсу перегляду основ професійного орієнтування у новій українській школі, ознайомлення читачів із концептуальними основами організації професійної орієнтації молоді, розробленими у межах програми ЄС «EU4Skills: кращі навички для сучасної України», де ключовим завданням є підвищення ефективності змін у професійній освіті та модернізація її інфраструктури. М'які універсальні міжпрофесійні навички (*soft skills*), такі як менеджмент знань та інформації, самоорганізація, ведення переговорів, вміння аналізувати та приймати ефективні рішення, розв'язувати комплексні завдання, дозволяють нам швидко адаптуватися до нових умов, а разом з профільними знаннями – набути конкурентоздатності та затребуваності на ринку праці. Не підлягає сумніву, що система професійного орієнтування це можливість для економіки стати більш ефективною, для суспільства – більш справедливим. Усвідомлений вибір професії – важливий крок до успішної особистісної та професійної самореалізації молоді, розвитку майбутньої кар'єри та життєвих пріоритетів. Реформа шкільної

освіти вже заклала правові підвалини для впровадження професійної орієнтації у шкільний процес. Професійна орієнтація у закладах освіти це завжди «живий» та гнучкий процес, який на різних рівнях освіти має враховувати досягнення попередніх етапів, на що буде звернено увагу в процесі реалізації експерименту всеукраїнського рівня за темою: «Професійна орієнтація у Новій українській школі» на базі ЗЗСО ряду областей України (2021–2026 рр).

Ключові слова: професійне орієнтування; наскрізна професійна орієнтація; конкурентоздатність; вибір професії; ринок праці.

ВСТУП / INTRODUCTION

Постановка проблеми. Україна є частиною глобального світу і разом з ним проходить період трансформації суспільних і економічних відносин, які призводять до значних змін на ринку праці. Нові тенденції – стрімкий розвиток інновацій та технологій, виникнення нових спеціальностей на перетині декількох галузей, нових форм і видів зайнятості, підвищення конкуренції, посилення міграції, можливість постійно змінювати місце роботи та фах – висувають нові вимоги до володіння знаннями, вміннями та навичками [6]. М'які універсальні міжпрофесійні навички (*soft skills*), такі як менеджмент знань та інформації, самоорганізація, ведення переговорів, вміння аналізувати та приймати ефективні рішення, розв'язувати комплексні задачі, дозволяють нам швидко адаптуватися до нових умов, а разом з профільними знаннями – набути конкурентоздатності та затребуваності на ринку праці. За даними світових досліджень сьогодні людина впродовж життя може змінювати до 12 місць роботи, з яких половина змінюється у віці до 25 років.

Сьогодні ми бачимо десятки нових професій, які ще 10 років тому не можна було уявити. Професії, що уже існують, та професії майбутнього відображають наш світ – різноманітний, рухливий та цікавий, з безліччю можливостей для кожної людини, відповідно до її здібностей, талантів, знань, компетентностей, навичок та вміння адаптуватися до умов, що швидко змінюються.

У 2020 році Всесвітній Економічний Форум у Давосі (далі – WEF) у своєму звіті «Майбутнє професій» однією з найважливіших навичок для успішної кар'єри у мінливому світі визначає активне навчання та навчальні стратегії, аналітичне мислення та інноваційність [7]. На думку WEF, саме ці навички дадуть можливість адаптуватись до мінливого світу, у якому, за їхніми підрахунками, до 2025 року 85 мільйонів робочих місць

можуть бути заміщені внаслідок зміни розподілу праці між людьми та машинами. У той же час, можуть з'явитися 97 мільйонів нових ролей, які будуть більш пристосовані до нового розподілу праці між людьми, машинами та алгоритмами у 15 галузях економіки.

За даними Державної служби статистики України, у 2018 році в загальній кількості безробітних, які шукають роботу понад 12 місяців, молодь у віці 15–34 років становила близько 40% [1].

Останніми роками формується тенденція до збільшення кількості молоді, яка перебуває у статусі безробітних понад рік, деякі з них змушені перебувати у стані тривалого безробіття з самого початку трудової діяльності. У 2018 році серед випускників закладів вищої освіти (ЗВО), які отримували послуги державної служби зайнятості, 33% здобували освіту у галузі соціальних наук, бізнесу та права, 13% – за інженерними спеціальностями, 12% – у галузі охорони здоров'я, 11% – за напрямками гуманітарних наук та мистецтва [5]

Сьогодні 44% випускників ЗВО працюють не за фахом, а 29% випускників працюють за фахом, лише частково пов'язаним з отриманою спеціальністю [2].

Якісна професійна орієнтація неможлива без активної участі ЗЗСО, ЗП(ПТ)О, фахової передвищої освіти (коледжів, технікумів), ЗВО та роботодавців, адже саме вони є провідниками випускників закладів освіти (далі – ЗО) до ринку праці. На думку всіх учасників освітнього процесу, здобувачам освіти необхідно створювати можливості спробувати різні види діяльності та практики за сприяння роботодавців, на виробництвах і підприємствах, у ЗО наступних рівнів.

Системна професійного орієнтування це можливість для економіки стати більш ефективною, для суспільства – більш справедливим. Усвідомлений вибір професії – важливий крок до успішної особистісної та професійної самореалізації молоді, розвитку майбутньої кар'єри та життєвих пріоритетів. Кар'єра для молоді знаходиться серед трійки основних пріоритетів у їхньому житті і є на третьому місці (у 2018 р. – 36,6%) поступаючись сімейному щастю (59,9%) і здоров'ю (53% відповідно) [3].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Науково-методичні та психолого-педагогічні аспекти формування професійного самовизначення особистості, планування та реалізації індивідуальної освітньої траєкторії і кар'єри професійного самозростання – І. Ткачук, О. Черкашин, Н. Литвинова, М. Піддячий, О. Саух, І. Уличний, Д. Закатнов, О. Мельник,

В. Савельєва, С. Максименко, Л. Карамушка, Я. Чернишов, Р. Іваненко, М. Коломієць, О. Морін, В. Осадчий, В. Мяленко та ін.

Зміст, форми, методи профконсультаційної роботи та психолого-педагогічні засоби професійної орієнтації учнів різного віку – І. Бех, В. Вострікова, Л. Гуцан, Д. Закатнов, О. Мельник, М. Піддячий, І. Ткачук, Н. Пряжников та ін.

Професійно-прогностична діагностика, психологічні особливості вибору та розвитку кар'єри – С. Максименко, Г. Резапкіна, Е. Климов, А. Голомшток, Е. Романова, Д. Закатнов, В. Синявський та ін.

Аналіз зарубіжних та вітчизняних підходів – А. Поплавська, Н. Абашкіна, Н. Балацька, С. Гриншпун, Т. Гурман, Н. Удовиченко, Б. П'єтрулевич, N. Amundson, J. Athanasou, R. Van Esbroeck, R. Lock, V. Skorikov, G. Gottfredson, J. Holland, W. Patton, P. Henderson, M. McMahon, M. Savickas, S. Osipow, J. Sampson, A. Watts, R. Young, K. Cook Briggs, I. Briggs Myers.

Гендерна рівність у питаннях вибору та розвитку кар'єри – R. Bingham, C. Ward, E. Herr, J. Eccles, L. Fitzgerald, N. Betz, J. Bimrose, N. Gysbers, W. Patton.

МЕТА ТА ЗАВДАННЯ / AIM AND TASKS

Мета статті полягає у здійсненні аналізу концептуальних основ організації професійної орієнтації молоді, розробленими у межах програми ЄС «EU4Skills: кращі навички для сучасної України» та програми педагогічного експерименту всеукраїнського рівня за темою: «Професійна орієнтація у Новій українській школі».

Відповідно до зазначеної мети у статті поставлено такі **завдання**: проаналізувати сучасний стан профорієнтаційної роботи в ЗЗСО, ознайомити педагогічну громадськість із програмою педагогічного експерименту всеукраїнського рівня за темою: «Професійна орієнтація у Новій українській школі» на базі ЗЗСО ряду областей України, де ключовим завданням є розроблення та впровадження моделі «Професійна орієнтація в Новій українській школі».

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ / THE THEORETICAL BACKGROUNDS

Нова Українська Школа покликана допомогти випускникам бути конкурентоздатними у XXI столітті, стати цілісними особистостями, котрі вміють робити свідомий вибір, зокрема вибір свого подальшого освітнього та професійного шляху. Реформа шкільної освіти вже заклала правові

підвалини для впровадження професійної орієнтації у шкільний процес.

Закони України «Про освіту», «Про повну загальну середню освіту», «Про інноваційну діяльність»; Державний стандарт базової середньої освіти, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 30 вересня 2020 р. № 898; Положення про порядок здійснення інноваційної освітньої діяльності, затвердженого наказом Міністерства освіти і науки України від 07 листопада 2000 р. № 522, зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 26 грудня 2000 р. за № 946/5167 (у редакції наказу Міністерства освіти і науки України від 11 липня 2017 р. № 994); Концепція реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року (розпорядження Кабінету Міністрів України від 14.12.2016 р. № 988-р) та інші нормативні документи.

МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ / RESEARCH METHODS

Для вирішення поставленої мети використано теоретичні методи наукового дослідження: діагностичні: анкетування, бесіда, тестування (здійснено аналіз результатів та впливу запропонованих методик на навчальні досягнення здобувачів освіти), методи як спостереження (різні види), анкетування та опитування, бесіди. Для проведення дослідження також будуть використані теоретичні методи – аналіз, синтез і порівняння.

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ / RESEARCH RESULTS

Нова Українська Школа покликана допомогти випускникам бути конкурентоздатними у XXI столітті, стати цілісними особистостями, котрі вміють робити свідомий вибір, зокрема вибір свого подальшого освітнього та професійного шляху.

Реформа шкільної освіти вже заклала правові підвалини для впровадження професійної орієнтації у шкільний процес, адже Закон України «Про освіту» (2017) передбачає нову структуру школи – початкову, базову середню та профільну середню освіту, де кожен з рівнів матиме новий зміст освіти та можливість адаптувати навчальний процес до потреб сьогодення. 12-ти річне навчання, та зокрема, профільна старша школа у 10–12 класах, надасть учням змогу не тільки якісно опанувати знання та набуті необхідних умінь, а й глибше ознайомитися із світом професій.

Сучасна профорієнтація це не тільки «про професії та ринок праці». Сьогодні діти прагнуть самотійно та свідомо робити вибір та розуміти його наслідки. Школа покликана створити цілісні умови для повної реалізації

цього прагнення. Сучасна професійна орієнтація, як наскрізний процес, може цьому сприяти через опанування учнями життєво необхідних навичок.

Сучасна профорієнтація в школах має бути інклюзивною, вільною від соціально-психологічних та гендерних стереотипів. Профорієнтація, яка розвиває в дітях сучасні знання та компетентності, а головне – дає віру в себе і свої сили, має бути в Новій українській школі.

Важливо розуміти, що професійна орієнтація – це системний та комплексний процес, який має враховувати запити учасників освітнього процесу, потреби громади, ринку праці, та базуватися на залученні всіх зацікавлених сторін. Професійна орієнтація в закладах освіти це завжди «живий» та гнучкий процес, який на різних рівнях освіти має враховувати досягнення попередніх етапів.

Базова формула цілісної професійної орієнтації в закладі освіти складається з 3-х елементів: наскрізна професійна орієнтація, окремий профорієнтаційний курс на різних рівнях освіти, практика та волонтерство [4].

Наскрізна професійна орієнтація запроваджується на всіх рівнях повної загальної середньої освіти; відповідні теми додаються до освітніх програм та передбачаються у навчальних планах; проводиться вчителями-предметниками за умови відповідного підвищення кваліфікації.

Підготовка профорієнтаційних кадрів та підвищення професійного рівня вчителів у напрямку професійної орієнтації.

Здійснення професійної орієнтації у школі неможливе без добре підготовлених профорієнтаційних педагогів.

Відповідне навчання для фахівців-консультантів, шкільних психологів та соціальних психологів можна буде пройти в системі інститутів післядипломної педагогічної освіти ІППО. Підвищення професійного рівня педагогічних працівників щодо реалізації профорієнтаційного компоненту в рамках навчальних програм з окремих предметів, міжпредметних курсів, виховних годин тощо, можна буде здійснити за різними формами, видами, відповідно до Порядку підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників.

Підтримка педагогічних працівників у напрямку впровадження професійної орієнтації буде здійснюватися центрами професійного розвитку педагогічних працівників, завданням яких, згідно до Положення про центр професійного розвитку педагогічних працівників, є сприяння професійному розвитку педагогічних працівників, їх психологічна підтримка та консультування.

Впровадження професійної орієнтації у школі є інструментом

реалізації педагогіки партнерства. Активне залучення батьків та родин учнів до профорієнтації може відбуватися через бесіди, особистий приклад, заохочення до творчих успіхів, спільний пошук рішень, спільні суспільно корисні справи, благодійні акції тощо. Професійна орієнтація в школі сприятиме більшого залучення родини до побудови освітньо-професійної траєкторії дитини.

Батькам буде надаватися допомога щодо спеціальних знань про стадії розвитку та психологію дитини, способів виховання та підтримки дитини залежно від її індивідуальних особливостей. Для батьків будуть розроблені рекомендації та матеріали, про те, як говорити про вибір професії, як допомогти дитині в розвитку її сильних сторін, як підтримувати дітей на шляху самопізнання, особистісного розвитку, вибору професійних напрямів та розвитку кар'єри.

Реалізація державної політики та принципів освітньої діяльності щодо інтеграції з ринком праці неможлива без налагодження соціального партнерства у частині професійної орієнтації школярів. Соціальне партнерство передбачає активне включення освітніх закладів всіх типів і рівнів, роботодавців, представників громадських організацій, органів місцевого самоврядування у взаємодію та практичну складову професійної орієнтації. Зацікавленість соціальних партнерів у такому співробітництві ґрунтується на потребі безпосереднього впливу на розвиток людського капіталу, перші етапи формування якого відбуваються саме в закладах повної загальної середньої освіти.

Така профорієнтаційна взаємодія між школою та соціальними партнерами має відбуватися на основі взаємозацікавленості в її результатах, та включати в себе різні формати, які може бути розроблено школою та партнерами. Формування системи регіональних, муніципальних та на рівні громад комунікативних майданчиків за участю всіх зацікавлених сторін (представників бізнесу, освіти різних рівнів, батьківської спільноти, учнів, інших зацікавлених сторін), де створюються можливості для прямого діалогу, визначаються основні проблеми, узгоджується бачення і складається план спільних дій, має стати одним із перших кроків формування соціального партнерства.

Для створення сучасної системної професійної орієнтації необхідним є розроблення єдиного профорієнтаційного порталу для всіх учасників профорієнтаційного процесу.

Одне з найболючіших питань на рівні громади, міста, села – як заохотити молодь залишатися та працювати у громаді, брати активну

участь у її розвитку? Професійна орієнтація є першим та вкрай важливим кроком щодо розвитку громади, її кадрового та економічного потенціалу. Системна профорієнтація дозволяє учням вже у школі відчувати себе активними членами громади, які дбають про її розвиток. Профорієнтація у закладах освіти надає можливості для знайомства з різними професіями, зокрема з тими, що потрібні для розвитку громади, сферами професійної та підприємницької діяльності, проходження трудового навчання та практичних занять, здійснення волонтерської роботи на благо громади. У межах громад система шкільної професійної орієнтації може бути пов'язаною з розвитком позашкільної освіти. Профорієнтація також є важливим чинником ефективної реалізації регіональних стратегій на засадах смарт-спеціалізації та інноваційного розвитку певних видів економічної діяльності регіону, унікальних місцевих виробництв [4].

Професійна орієнтація в умовах громади – це екосистема, яка забезпечує її соціально-економічний розвиток, а фінансова підтримка профорієнтації на місцевому рівні є інвестицією в людський капітал та сталий розвиток громади.

Закон України «Про співробітництво територіальних громад» відкриває широкі можливості співробітництва між громадами з метою забезпечення соціально-економічного, культурного розвитку територій, підвищення якості надання послуг населенню на основі спільних інтересів та цілей, зокрема у сфері освіти. Співробітництво може стосуватися координації діяльності суб'єктів співробітництва, акумулювання ними ресурсів з метою спільного здійснення відповідних заходів, спільного фінансування (утримання) інфраструктурних об'єктів, утворення спільних комунальних підприємств, установ та організацій.

Співробітництво громад створює умови для використання можливостей закладів професійної (професійно-технічної), фахової передвищої та вищої освіти, на базі яких створені та будуть створюватися центри професійної кар'єри, що можуть використовуватися як центри професійної орієнтації та популяризації робітничих професій та найбільш затребуваних на регіональному ринку праці спеціальностей. Такий підхід дозволяє концентрувати та ефективно використовувати наявні ресурси громад, зокрема інфраструктурні, фінансові та кадрові.

З огляду на брак шкільних фахівців-профорієнтаторів та визначену законодавством нормативну чисельність психологів залежно від кількості учнів, варто задіяти можливість залучення психологів та досвідчених педагогічних працівників із числа фахівців навчально-методичних

(науково-методичних) центрів професійно-технічної освіти, котрі у тому числі, будуть виконувати функції професійного орієнтування.

Відповідно до Положення про центр професійного розвитку педагогічних працівників, такий центр утворюється органами місцевого самоврядування з урахуванням потреб відповідної територіальної громади. Штатний розпис передбачає, зокрема, посади консультанта та психолога, кількість таких посад визначаються засновником центру. Для ефективної концентрації ресурсів, декілька засновників можуть прийняти спільне рішення про утворення центру професійного розвитку педагогічних працівників та укласти договір про спільну діяльність. За рішенням засновника/засновників до штатного розпису центру можуть вводитися додаткові посади, наприклад радника/радників з профорієнтації з метою координації профорієнтаційної діяльності педагогічних працівників, спільнот педагогічних працівників та надання додаткових послуг.

Функціонування професійної орієнтації саме на рівні громад надає великі можливості для взаємодії з роботодавцями щодо професійної орієнтації учнів та розвитку сучасної профорієнтаційної інфраструктури, наприклад, освітньо-профорієнтаційних хабів та центрів розвитку професійної кар'єри на базі закладів освіти, де учні та молодь матимуть можливість спробувати себе в певній професії, отримати нові навички або професійні кваліфікації, взяти участь в проектах щодо розвитку громади та регіону.

Подібні проекти соціально-економічної спрямованості мають бути розроблені у відповідності зі стратегією розвитку регіону та об'єднаних територіальних громад, комплексно розглядати питання регіонального розвитку, мати велику територію охоплення, безпосередньо та впливати на вирішення проблем ОТГ, застосовувати інноваційні підходи та співфінансуватися з місцевих бюджетів¹.

Задля сприяння ефективному соціально-економічному розвитку, громадам доцільно створювати та використовувати можливості діючих профорієнтаційних центрів (центри розвитку кар'єри), вводити посаду радника з профорієнтації, розвивати профорієнтацію та систему профорієнтаційних послуг саме на рівні громади та через співробітництво громад. У цьому процесі профорієнтаційна орієнтація в закладах освіти є

¹ Порядок підготовки, оцінки та відбору інвестиційних програм і проектів регіонального розвитку, що можуть реалізовуватися за рахунок коштів ДФРР, відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 18 березня 2015 року № 196 «Деякі питання державного фонду регіонального розвитку» та наказу Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства від 24 квітня 2015 року № 80 «Питання підготовки, оцінки та відбору інвестиційних програм і проектів регіонального розвитку, що можуть реалізовуватися за рахунок коштів державного фонду регіонального розвитку».

базою для формування ефективної профорієнтаційної екосистеми громади задля забезпечення її сталого розвитку.

Аби забезпечити цілісність освіти, профорієнтація має починатися з початкової школи і тривати до завершення повної загальної середньої освіти. Профорієнтаційні заходи сприятимуть розвитку навчально-пізнавальних і професійних інтересів, здібностей і потреб учнів, їх творчої самостійності, які забезпечать випускникам школи можливість успішно самореалізуватися у житті та професії.

Профорієнтація має впроваджуватись із врахуванням вікових особливостей розвитку та потреб дітей і надавати можливість подолати розбіжності у їхніх досягненнях.

Науково-методичною комісією з інноваційної діяльності сектору дошкільної, загальної, професійної (професійно-технічної), позашкільної освіти та виховання Науково-методичної ради Міністерства освіти і науки України (13.05.2021 р.) схвалено заявку на реалізацію експерименту всеукраїнського рівня за темою: «Професійна орієнтація у Новій українській школі» на базі ЗЗСО Вінницької, Запорізької, Київської, Львівської, Миколаївської, Полтавської, Рівненської, Чернівецької областей (науковий керівник – Г. Русанов, доктор філософії, координатор групи експертів програми EU4Skills; науковий консультант – Л. Сергеева, доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри професійної та вищої освіти Центрального інституту післядипломної освіти ДЗВО «Університет менеджменту освіти»). Педагогічний експеримент буде здійснюватись з червня 2021 по грудень 2026 рр.). Серед завдань експерименту, розроблення програми підвищення кваліфікації вчителів до впровадження моделі «Професійна орієнтація в Новій українській школі»; експериментальна перевірка ефективності впровадження моделі «Професійна орієнтація в Новій українській школі»; розроблення методичних рекомендацій із впровадження професійної орієнтації у закладах загальної середньої освіти тощо.

ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ ДОСЛІДЖЕНЬ / CONCLUSIONS AND PROSPECTS FOR FURTHER RESEARCH

Сучасний світ часто називають світом VUCA, основними рисами якого є: нестабільність (*volatility*), невизначеність (*uncertainty*), складність (*complexity*) та неоднозначність (*ambiguity*). Це глобальний світ, який рухається надзвичайно швидко, та у якому гнучкість, креативність та вміння співпрацювати мають не менше цінності, ніж знання.

Технології розширюють та змінюють можливості для самореалізації та зайнятості для мільйонів людей. Сьогодні ми бачимо десятки нових професій, які ще 10 років тому не можна було уявити. Професії, що уже існують, та професії майбутнього відображають наш світ – різноманітний, рухливий та цікавий, з безліччю можливостей для кожної людини, відповідно до її здібностей, талантів, знань, компетентностей, навичок та вміння адаптуватися до умов, що швидко змінюються.

Перспективи подальших досліджень у цьому напрямку полягають у розробці моделі та її впровадження «Професійна орієнтація в Новій українській школі»; розроблення навчально-методичного забезпечення освітнього процесу в частині професійної орієнтації здобувачів освіти у закладах загальної середньої освіти; розроблення та апробації програми підвищення кваліфікації вчителів до впровадження моделі «Професійна орієнтація в Новій українській школі».

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ / REFERENCES (TRANSLATED AND TRANSLITERATED)

- [1] Демографічна та соціальна статистика / Ринок праці / Зайнятість та безробіття, *Державна служба статистики України*. [Електронний ресурс]. Доступно: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/menu/menu_u/rp.htm
- [2] Аналітичний центр кадрового порталу. *Укрінформ. Мультимедійна платформа іномовлення України*. [Електронний ресурс]. Доступно: <https://www.ukrinform.ua/rubric-society/2737000-ekspert-44-vipusknikiv-visiv-pracuut-ne-za-fahom.html>
- [3] «Молодь України – 2018: результати репрезентативного соціологічного дослідження», *Офіційний вісник Президента України*, 2018, 72 с. [Електронний ресурс]. Доступно: https://sport.gov.ua/storage/app/sites/16/Mizhnarodna_dijalnist/Sociologichni_doslidzhennia/doslidjennya-broshyra.pdf
- [4] Професійна орієнтація у новій українській школі. Концепція. Проект. *Нова Українська школа*. [Електронний ресурс]. Доступно: https://uied.org.ua/wp-content/uploads/2020/12/konczepczyia-profori%D1%94ntaczii%CC%88-dlya-gromadskogo-obgovorennya-16_12_20-.pdf
- [5] «Молодь на ринку праці: навички XXI століття та побудова кар'єри», Щорічна доповідь Президентів України, Верховній Раді України, Кабінету Міністрів України про становище молоді в Україні (за підсумками 2018 року), *Міністерство молоді та спорту України Державний інститут сімейної та молодіжної політики*, 2019. [Електронний ресурс]. Доступно: <https://dismp.gov.ua/dopovid-m2019/>

- [6] Number of Jobs, Labor Market Experience, and Earnings Growth: Results From a National Longitudinal Survey, *U.S. Bureau of Labor Statistics*, 2019. [Online]. Available: <https://www.bls.gov/news.release/pdf/nlsoy.pdf>
- [7] The Future of Jobs Report, *World Economic Forum*, October, 2020. [Online]. Available: http://www3.weforum.org/docs/WEF_Future_of_Jobs_2020pdf

PROFESSIONAL ORIENTATION: MODERN VIEW AND PROSPECTS OF CHANGE

Larysa Sergeieva,

Doctor of pedagogical sciences, professor,
Head of Department vocational and higher education department
of the Postgraduate Education Central Institute
SIHE «University of Education Management».
Kyiv, Ukraine.

 <https://orcid.org/0000-0002-7177-3014>
lase2508@gmail.com

Abstract. ‘The article presents results of the research which is carried out according to the thematic plan of research of the chair of vocational and higher education of the Central institute of postgraduate education of the SIHE «University of educational management on the topic: «Transformation of professional development of pedagogic and research staff in the environment of an open university for postgraduate studies» (state registration number № PK 0120U104637). Author’s position is to present an analytical discourse for review of the basis of vocational orientation in the new Ukrainian school, acquainting readers with the conceptual foundations for organizing vocational orientation of youth, developed under the EU-funded programme «EU4Skills: better skills for modern Ukraine, where the key objective is to increase the efficiency of changes in vocational education and modernization of its infrastructure. Universal transversal skills (soft skills), such as knowledge and information management, conducting negotiations, ability to analyze and make effective decisions, solve complex problems, allow to quickly adapt to new conditions, and, in conjunction with technical knowledge – support competitiveness and labour market adaptation. Without a doubt, system for vocational orientation provides opportunities for the economy to become more effective and for the society to be more inclusive. A conscious choice of occupation is an important step for professional and personal self-realization of youth, development of future career and life priorities. Reforms of the school system have already constructed the legal foundations for

implementation of vocational orientation in schools. Vocational orientation in the educational institutions is always a living process, which, at every level of education, needs to consider results of the previous levels. This will be considered during the implementation of the national educational experiment: «Vocational orientation in the New Ukrainian School» implemented in a number of public schools in 2021–2026.

Key words: vocational orientation; cross-cutting vocational orientation; competitiveness; occupational choice; labour market.

ПРОФЕССИОНАЛЬНОЕ ОРИЕНТИРОВАНИЕ: СОВРЕМЕННЫЙ ВЗГЛЯД И ПЕРСПЕКТИВЫ ПЕРЕМЕН

Сергеева Лриса Николаевна,

доктор педагогических наук, профессор,
заведующая кафедрой профессионального и высшего образования
Центрального института последипломного образования
ГУВО «Университет менеджмента образования» НАПН Украины.
Киев, Украина.

 <https://orcid.org/0000-0002-7177-3014>
lase2508@gmail.com

Аннотация. В статье представлены результаты исследования, которое выполняется в соответствии с тематическим планом исследований кафедры профессионального и высшего образования Центрального института последипломного образования ГУВО «Университет менеджмента образования» по теме: «Трансформация профессионального развития педагогических и научно-педагогических работников в условиях открытого университета последипломного образования» (государственный регистрационный номер № РК 0120U104637). Авторская позиция заключается в представлении аналитического дискурса пересмотра основ профессионального ориентирования в новой украинской школе, ознакомление читателей с концептуальными основами организации профессиональной ориентации учащейся молодежи, разработанными в рамках программы ЕС «EU4Skills: лучшие навыки для современной Украины», где ключевой задачей является повышение эффективности изменений в профессиональном образовании и модернизация ее инфраструктуры. Мягкие универсальные межпрофессиональные навыки (soft skills), такие как менеджмент знаний и информации, самоорганизация, ведения

переговоров, умение анализировать и принимать эффективные решения, решать комплексные задачи, позволяют нам быстро адаптироваться к новым условиям, а вместе с профильными знаниями – приобрести конкурентоспособности и востребованности на рынке труда. Не подлежит сомнению, что система профессионального ориентирования это возможность для экономики стать более эффективной, для общества – более справедливым. Осознанный выбор профессии – важный шаг к успешной личностной и профессиональной самореализации молодежи, развития будущей карьеры и жизненных приоритетов. Реформа школьного образования уже заложила правовые основы для внедрения профессиональной ориентации в школьный процесс. Профессиональная ориентация в учебных заведениях это всегда «живой» и гибкий процесс, который на разных уровнях образования должен учитывать достижения предыдущих этапов, на что обращено внимание в процессе реализации эксперимента всеукраинского уровня по теме «Профессиональная ориентация в Новой украинской школе» на базе УОСО ряда областей Украины (2021–2026 гг).

Ключевые слова: профессиональное ориентирование; сквозная профессиональная ориентация; конкурентоспособность; выбор профессии; рынок труда.

REFERENCES (TRANSLATED AND TRANSLITERATED)

- [1] Demografichna ta sotsialna statystyka / Rynok pratsi / Zainiatist ta bezrobittia, Derzhavna sluzhba statystyky Ukraïny. [Elektronnyi resurs]. Dostupno: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/menu/menu_u/rp.htm
- [2] Analitchnyi tsentr kadrovoho portalu. Ukrinform. Multymediina platforma inomovlennia Ukrainy. [Elektronnyi resurs]. Dostupno: <https://www.ukrinform.ua/rubric-society/2737000-ekspert-44-vipuskniv-visiv-pracuut-ne-za-fahom.html>
- [3] «Molod Ukraïny – 2018: rezultaty reprezentatyvnoho sotsiolohichnoho doslidzhennia», Ofitsiïnyï visnyk Prezydenta Ukraïny, 2018, 72 s. [Elektronnyi resurs]. Dostupno: https://sport.gov.ua/storage/app/sites/16/Mizhnarodna_dijalnist/Sociologichni_doslidzhennia/doslidjennya-broshyra.pdf
- [4] Profesiina orientatsiia u novii ukrainskii shkoli. Kontseptsii. Proiekt. Nova Ukrainska shkola. [Elektronnyi resurs]. Dostupno: [159](https://uied.org.ua/wp-content/uploads/2020/12/konczepczyia-</div><div data-bbox=)

- [profori%D1%94ntaczii%CC%88-dlya-gromadskogo-obgovorennya-16_12_20-.pdf](#)
- [5] «Molod na rynku pratsi: navychky XXI stolittia ta pobudova kariery», Shchorichna dopovid Prezydentovi Ukrainy, Verkhovnij Radi Ukrainy, Kabinetu Ministriv Ukrainy pro stanovyshe molodi v Ukraini (za pidsumkamy 2018 roku), Ministerstvo molodi ta sportu Ukraïny Derzhavnyï instytut simejnoï ta molodizhnoï polityky, 2019. [Elektronnyi resurs]. Dostupno: <https://dimp.gov.ua/dopovid-m2019/>
- [6] Number of Jobs, Labor Market Experience, and Earnings Growth: Results From a National Longitudinal Survey, U.S. Bureau of Labor Statistics, 2019. [Online]. Available: <https://www.bls.gov/news.release/pdf/nlsoy.pdf>
- [7] The Future of Jobs Report, World Economic Forum, October, 2020. [Online]. Available: http://www3.weforum.org/docs/WEF_Future_of_Jobs_2020pdf

*Стаття надійшла до редакції
03 серпня 2021 року*